NEDERLANDSCHE STEMMEN
OVER
GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geſchreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik geſproken, zoo gelooven wij ook, daarom ſpreken wij ook.
2 COR. IV: 13.

OVER EEN TWEEVOUDIG VERSCHIJNSEL VAN DIEP VERVAL IN DE GODGELEERDHEID HIER TE LANDE.

Deze benaming geven wij naar onze grondigſte overtuiging aan de Godgeleerde *Disſertatie* in den loop des verleden jaars te Groningen in het openbaar verdedigd *over den godsdienſtigen en zedelijken toeſtand der Joden ſedert den Babyloniſchen ballingſtaat tot op den tijd des Heeren Christus* aan de ééne zijde; en aan den anderen kant aan derzelver beoordeeling in den aanvang dezes jaars in de *Godgeleerde Bijdragen.* De Verhandeling zelve, geheel vervuld met de ſtoutſte neologiſche beweerden, deels omtrent de echtheid van verſcheidene ſchriften des Ouden Verbonds, deels omtrent de gewichtigſte waarheden van dat gedeelte der Schriftuur, ja van geheel onze gezegende Godsdienst, toont den bedroevenden toeſtand onzer Academiën; en zij wordt kennelijk ook van die zijde beſchouwd en vrij ſterk afgekeurd in de genoemde *Bijdragen.* Het is dus geenszins ons doel om den jeugdigen Leeraar, die welligt veelmeer onder de door zijne voorgangers verleiden behoort, wederom bij name te noemen, of op nieuw van onzen kant eenen ſteen op hem te werpen. Maar overtuigd dat de waarheid, vooral in de laatſte halve eeuw en bijzonder in ons Vaderland, veel meer geleden heeft door hare ſchijnvrienden en onder het ſchoonklinkende voorwendſel van verdediging tegen het Hoogduitſche Rationalisme, dan door de openbare aanvallen zelve, is het ons doel, om ons eenige oogenblikken bij genoemde Recenſie zelve te bepalen, welke door welmeenenden wellicht als een verblijdend bewijs van den beteren geest der *Bijdragen* beſchouwd wordt, en wier ſchrijver voorzeker niet onder de jeugdige verleid gewordenen behoort, immers zich als een theologant van rijperen leeftijd kennen doet. Dezulken toch zijn het die hedendaags de kerk beſturen. Zij zijn het bij wie zoo velen tegen het geheel onbewimpelde ongeloof ſteun en ſchuts meenen te moeten zoeken.

Pyrrhus zeide van eene door hem op de Romeinen behaalde overwinning, waarbij zijn verlies evenwel ontzettend was geweest: *nog zulk een zegepraal, en wij zijn verloren!* Dit mag men wel op de verdediging des Bijbels en der geloofswaarheden, zoo als die door de meesten onzer Theologanten tegen buitenlandsch volſlagen ongeloof gevoerd wordt, ten ruimſte toepasſen. Schriftuur en ſchriftwaarheid verliezen er zooveel bij, dat zij kracht nog leven meer overhouden; het ſtandpunt der verdediging is verkeerd, en men beſchermt dus hetgeen men nog meent van zijnen vroegeren leeftijd te bezitten, maar niet de eere Gods en de heerlijkheid van Zijn woord.

De genoemde Recenſent dan keurt niet af den ſtouten aanval op een gedeelte van Gods woord, en wel van dat gedeelte dat uitdruklijk door den Heer en zijne Apostelen als heilige van God ingegevene ſchriften werd voorgeſteld; maar hem bedroeft het dat deze beſtrijding niet bedachtzamer geſchied is, terwijl hij roemt op zijne *liberaliteit* en zijn wensch dat men het gezonde verſtand (de rede!) met hetwelk men door God begiftigd is, *vrij en onafhankelijk* gebruike bij het onderzoek der H. Schrift. Ziedaar het beginſel van het Rationalismus aangenomen. De Christen verlangt een *geloovig* en *biddend* onderzoek van Gods woord, en weet dat zulk een onderzoek niet op de beſtrijding, maar alleen op de verdediging van hetzelve, en de omhelzing der waarheid kan uitkomen. *Onderzoekt de Schriften*, zegt de Heer, *want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben; en die zijn het die van mij getuigen.* De Neologie vindt in de Schriften het getuigenis van Jezus ook daarom niet, wijl zij niet erkent dat zij het woord des Heeren zijn, en derhalve

van het eeuwige leven getuigen, hetwelk eeniglijk is in zijnen Zone JEZUS CHRISTUS!

De Recenſent verdedigt de echtheid der Profetie van Daniël tegen den Schrijver der verhandeling, maar beroept zich daartoe alleen op eenige menſchelijke ſchriften en de meening van anderen, en ſchijnt het geheel beneden zich te achten, om het getuigenis des Heeren (Matth. XXIV. 15) omtrent de Meſſias-profetie Dan. IX. en de verſchijning van den Zone des menſchen op de wolken des hemels (Matth. XXVI. v. 64) aan te halen, en zich daarop als het grootſte goddelijke bewijs te gronden (1), daar toch de Heere Christus, zelf de Waarheid en het Leven, zich op geene valſche Profeten of onechte Schriften als op waarachtige en echte kon beroepen!

Het *geloof aan de onſterfelijkheid* wil de beoordeelaar wel niet met den jeugdigen ſchrijver uit het Oude Testament, vóór de wegvoering der Joden naar Babel geſchreven, verbannen hebben; doch hij beſchouwt het ook geenszins als van God in hetzelve geopenbaard, maar »als een algemeen menſchengeloof hetwelk ook onder de wildſte volken eenigermate is bewaard gebleven" (volgens Roſenmüller), en beweert volgens Lesſing: »dat de openbaring het opvoedingsmiddel des menſchelijken geſlachts is en overeenkomſtig de menſchelijke ontwikkeling trapsgewijze voortgaat; dat men alzoo ook in het O. T. ſlechts aanduidingen en wenken der leer van de onſterfelijkheid der ziel aantreft; welke door eenen beteren Leermeester in vervolg van tijd — onzen Heer JEZUS CHRISTUS — opgehelderd, en als eene practiſche Leer der onſterfelijkheid zouden worden ontwikkeld en in het licht geſteld, en (wordt er door den R. bijgevoegd) tot op den huidigen dag zien wij geene reden, om van dit denkbeeld terug te komen." — Wij zien hiertoe alle reden, daar Paulus zegt dat God *alle volken heeft laten wandelen in hunne wegen*, en *aan Israël*-alleen *zijne woorden heeft toebetrouwd*; zoodat althands de openbaring van ouds geen *opvoedingsmiddel des menſchelijken geſlachts* was. En dezelfde Apostel leert (Hebr. XI, v. 13) van de vaderen der oude bedeeling: *deze allen zijn in 't geloove geſtorven, de beloften niet verkregen hebbende, maar hebben dezelve van verre gezien en geloofd en omhelsd, en hebben beleden dat zij gasten en vreemdelingen op aarde waren.* Immers had reeds Job geroemd in de hope dat zijn Verlosſer zijn vleesch zou doen uit het ſtof opſtaan ten jongſten dage (2). Dit zijn dus meer dan *wenken* of *aanduidingen*, hier en daar in de ſchriften des O. T. verſpreid; het is het vaste en ſtandhoudende geloof van alle de oudvaderen aan een beter vaderland, na het graf. En wij weten niet waarom hierin het gezag van den Apostel der Heidenen voor eenen Lesſing zou moeten achterſtaan, gelijk in het gevoelen der *Godgeleerde Bijdragen* het geval ſchijnt te zijn.

Al verder wordt in de *beoordeeling* afgekeurd, dat de Schrijver der verhandeling de leer van het O. T. zoo voorſtelt, als ſcheen de mensch in hetzelve weinig anders boven de dieren verheven, dan in zijn gebied over de aarde; maar tegelijk verklaart de Recenſent zelf, evenwel vastelijk te gelooven »dat in de ſchepping van den mensch naar Gods beeld niet anders bedoeld wordt dan de gelijkenis naar God, welke zich zoude vertoonen in de heerſchappij over het geſchapene, door welke de mensch als Heer der ſchepping en als zigtbaar beeld der Godheid, onder het geſchapene zich zoude verheffen." Dus geene ſchepping des menſchen naar Gods beeld, *in ware rechtvaardigheid en heiligheid!* Geen val dus ook uit dien toeſtand, geene erfzonde, en alzoo geen verzoening of verlosſing door Christus, en toegerekende gerechtigheid in Hem! Gelijk dan ook trouwens deze leer ſtandvastig door de *Bijdragen* tegengeſproken en beſtreden wordt!

Op eene achter aan de beoordeelde verhandeling des jeugdigen ſchrijvers gevoegde *theſis*, volgens welke *de Openbaring Gods door Christus vooral zichtbaar is in den Perſoon en het leven van Christus zelven, zoodat Christus bedoeling niet was om een ſtelſel van godsdienstwaarheden te geven, maar veel meer, om door woord, door daden, door geheel zijn onderricht, al de menſchelijke vermogens te ontwikkelen en te volmaken* enz.; op deze *theſis* merkt de Recenſent aan, *geenszins te ontkennen*, dat *Christus bedoeld heeft door zijn levensgedrag, zijne redenen en geheel zijn onderwijs, de menſchelijke vermogens te ontwikkelen en te volmaken*; ofſchoon hij anders op de *theſis* zelve verſcheiden aanmerkingen maakt, onder anderen deze, dat men wel degelijk aan eene Godsdienstleer van Jezus zoude te denken hebben, enz. Men bedenke nu, dat juist datgene in de *theſis*, hetwelk de Schrijver der *Godgeleerde Bijdragen* verklaart *geenzins te ontkennen*, de geheele leer der natuurlijke verdorvenheid en de noodzakelijkheid der wedergeboorte ondermijnt; en men oordeele dan, wat waarde aan zulk eene Recenſie, met al haren ſchijn van afkeuring eener geheel Neologiſche inaugurele Disſertatie, te hechten is. Is het niet ongelijk gevaarlijker wanneer men verraad beſpeurt onder de troepen die voorgeven onze vastigheden te verdedigen, dan wanneer men bij den openbaren vijand het ſtellige doel om die vastigheden te ondermijnen ontdekt? Wij voor ons dus, hoe diep wij ons ook bedroeven over den jongen mensch die met zulk eene rationalistiſche verhandeling als de onderhavige de van ouds zoo doorluchtige en gezegende Hoogeſchool van Groningen verliet; terwijl wij bidden dat zijne oogen voor het heerlijk licht der genade mogen geopend worden; wij hebben een veel ſterker gevoel

(1) *Es giebt wenige Bücher des Alten Testaments deren göttliches Anſehen ſo ſehr durch das Zeugniss des N. T. und namentlich durch unſern Herrn ſelbst beſtätigt würde, wie das Buch Daniel*, zegt Prof. E. W. Hengſtenberg in zijne doorgeleerde Verhandeling *Ueber die Authentie des Daniel und die Integrität des Sacharjah* (Berl. 1831), te vinden in 's mans *Beiträge zur Einleitung ins Alte Testament* 1r. Band, alwaar bl. 258—289 het alles afdoende van dit getuigenis onzes Heeren nader wordt betoogd. Het geheele Deel is een meesterſtuk van geleerde en geloovige kritiek. Waarom wordt het door den Recenſent der *Bijdragen* niet aangehaald? Of zoude op den Recenſent ten opzichte van den voortreflijken arbeid des Hoogduitſchen Geleerden de vraag die hij zelve aan den Schrijver omtrent dien van Prof. Rooyaards doet (bl. 176) toepasſelijk zijn? zou hij dien, namelijk, wel kennen?

(2) Men zie de handhaving der hier bedoelde plaats in dien zin, in het werk van den WelEerw. J. J. Le Roy, *de Openbaring des Bijbels.* Deel I.

van verontwaardiging over de wijze waarop de *Godgeleerde Bijdragen*, het voornaamste en eigenlijk eenig wetenschappelijk-theologische Tijdschrift in ons Vaderland, den schijn aannemen van zich tegen een neologisch voortbrengsel van het Academisch onderwijs te verklaren, en onder dien schijn eene veel listiger en dus nog veel gevaarlijker Neologie verbreiden. Wanneer toch zal in ons vaderland weder de geloovige Godgeleerdheid van eenen Franciscus Junius, Voetius, Vitringa, Witsius, weder opkomen, om, als het licht des daags, de nevelen eener zich verstandig wanende, maar toch diep verduisterde eeuw door te breken en te verdrijven! De Heere, de God onzer vaderen verhaaste dien tijd om zijner uitverkorenen wil, wier gebed nog in Nederland niet verstomde!

EENE STEM UIT DENEMARKEN.

De geest der eeuw schept er steeds genoegen in om daadzaken te loochenen, en om overal waar zich behoefte aan Christelijke waarheid vertoont, dit aan de stelselzucht of waanwijsheid van sommigen toe te schrijven, in plaats van de stemmen die zich verheffen te beschouwen, als de uitdrukking naar buiten van het geen in zoo veele harten van binnen omgaat. Ons kan het daarentegen niet dan zeer treffend zijn, dat die zelfde begeerte naar eene verkondiging des Evangelies in eenvoudigheid en waarheid, zich in zoo vele landen doet gevoelen en overal gelijksoortige gebeurtenissen en betrekkingen doet ontstaan. Zoo mag ook Denemarken in dien strijd tusschen het licht en de duisternis zijne plaats bekleeden, en offschoon de strijd aldaar nog meer een kerkelijken vorm heeft, zoo is het desniettemin het levendige Christendom in de harten van vele heerschende, dat dien strijd heeft doen geboren worden.

De hervorming waardoor Denemarken Luthersch werd, is met minder schokken geschied dan in andere landen heeft plaats gehad, en gaf dus minder gelegenheid tot ontwikkeling van dat geloofsleven dat in de worstelingen, die de vestiging der hervorming in zoo vele landen vergezelden, geoefend werd. Ondertusschen heeft Denemarken zelfs in de donkerste dagen voor Christendom en hervorming, die namelijk welke de voorbereiding voor de Fransche omwenteling uitmaakten, steeds zijne zeven duizenden geteld, en Lavater telde ook nog vele Christelijke vrienden onder de aanzienlijke geslachten van Coppenhage. Ondertusschen is men daar ook begonnen het goud voor koper te verruilen, en de toongevers der menigte beproefden het daar ook om langzamerhand de krachtige waarheid door Luther verkondigd, en in alle de door hem ingevoerde formulieren en Liturgische schriften doorstralende, door het rationalismus en deszelfs zoutelooze spreekwijzen te vervangen, waartoe de hoofden der Academie van Coppenhage en een aantal leden der geestelijkheid krachtig medewerkten. Onder het volk was echter nog te veel liefde voor de waarheid overgebleven, dan dat dit klatergoud hunne oogen verblind zoude hebben, en velen gevoelden het grievende, dat de prediking dier waarheid hun onthouden werd door diegenen die alleen aangesteld waren om dezelve te verkondigen. Ook onder de geletterden verkreeg de waarheid eene stem in den ijverigen Grundtwig, die als het hoofd der nieuwe opwekking in Denemarken beschouwd kan worden, en die niet schroomt zijne rust en goeden naam onder de menschen aan de handhaving van het hem toevertrouwde pand prijs te geven. Ook Lindberg en anderen stonden hem hierin tevens bij, en was het daartegen vooral Professor Clausen die de nieuwe leer zocht in te voeren. Alles liep nu den gewonen gang. Het ontbrak niet aan eerbiedige verzoekschriften waarbij de zoo dierbare vrijheid des gewetens werd ingeroepen, waarbij verlangd werd dat de kerk ten minste die genen niet vervolgen zoude die de leer van hare eigene belijdenis en formulieren handhaafden; er hadden afzettingen, verbod van oefeningen enz. plaats, en de regering wier magt in Denemarken zoo uitgestrekt is, scheen zelve gene partij te kunnen kiezen. Ondertusschen ging het werk Gods vooruit; het behaagde den Heere de harten eeniger jonge leeraren te openen, en dezelve in vele opzichten, ook tot de verspreiding van het Evangelie onder de Heidenen, op te wekken. In Jutland zag men een van die mannen optreden, (Peter Frandsen was zijn naam,) die gelijk de in Noorwegen zoo veel opgang gemaakt hebbende landman Hauge uit den boezem des volks zelve opgetreden, de gaaf bezat om in hartelijke en krachtige volkstaal tot de harten zijner landgenooten te spreken.

Deze geheele strijd is uitvoerig beschreven in de Evangelische *Kirchenzeitung*, in die gedeelten die ten opschrift voeren: *Het Christendom en de Rationalisten in Denemarken.* De opwekking in dat land schijnt zich door gematigdheid en soberheid te onderscheiden, alle wettige middelen aan te vatten, om regt te verkrijgen, doch van den Heere alleen uitkomst te verwachten. Na veel strijd over oefeningen, waarin de oude leer verkondigd werd, en waarbij de toevloed allerbelangrijkst was, is op den 1sten Maart 1832 aan Grundtwig toegestaan, om in een der kerken van Coppenhage de namiddagsdienst te vervullen, hetgeen deze oefeningen vervangen zoude.

Een ijverig leeraar in het Noorden van Seeland antwoordde in het begin van dit jaar het volgende op eenige nummers van dit weekblad die hem gezonden waren: »De lezing der Ned. Stemmen is mij zeer belangrijk, »daar deze bladen juist dezelfde vragen behandelen, waar»over bij ons zooveel gestreden wordt; ik reken daaron»der de artikelen over de *scheiding*, de *geestelijke op»wekking in de 19e eeuw*, en voornamelijk dat over »*het woord Gods en de geloofsbelijdenis der kerk.* Zie»daar ook de punten van verschil in Denemarken; van den »eenen kant wil men de scheiding, van de andere zijde »houdt men haar voor verderfelijk. Hier beweert men »dat er geene stichting in de staatskerk meer te vinden »is, maar dat men dezelve buiten haar in de zoogenaamde »konventikels moet zoeken, welke weder door anderen »beschouwd worden lichtelijk aanleiding tot dweeperij »te kunnen geven. Hier wil men het woord van God »als den eenigen rigtsnoer des geloofs aannemen, daar zich »meer bepaaldelijk aan de geloofsbelijdenis aansluiten.

»Het zijn dus dezelfde onderwerpen van verſchil bij u »en bij ons. Dit ben ik ondertusſchen met u eens dat »het binnen de kerk is dat wij de hervorming moeten af»wachten, en dat daar alleen de wederſtand kan gelukken."

DE PREDIKING VAN 'S HEEREN TOEKOMST.

Het zal misſchien voor zommigen onzer lezers niet onbelangrijk zijn, uit eenen onlangs uitgegeven Bundel Leerredenen van den Wel. Eerw. MAC NEILE, Leeraar in de Engelſche Nationale Kerk te Liverpool, (1) een proef te ontfangen van de wijze waarop thands door velen de leer van Jeſus wederkomst in heerlijkheid, op den predikſtoel gebracht wordt. Wij kiezen daartoe de inleiding van de zesde dier Leerredenen, voerende ten opſchrift: *de tweede komst des Heeren Jeſus Christus, in verband beſchouwd met des aardrijks tegenwoordige ellende, en aanſtaande vernieuwing tot gelukzaligheid*, naar de woorden van Johannes Openbaring Hoofdſt. XXI. v. 5.

»Wij zijn genaderd tot het ſlot van het jaargetijde, ge»durende hetwelk onze Kerk de bijzonderſte aandacht ha»rer leden richt op de wederverſchijning van onzen Heer »en Zaligmaker Jeſus Christus. Ik ſpreke niets overdre»vens, maar eenvoudig de waarheid, als ik beweere, dat »de Heilige Schrift geen onderwerp overvloediger behan»delt of voorſtelt, dan juist dit. En geen wonder! want »het is het eindoogmerk, het ſlot en de kroon van alles, »waar al het overige naar toeleidt en op uitkomt. Het is »de ſlotkoorzang, om het zoo te noemen, van geheel de »harmony der prophecyen. Het is de Oceaan, waar alle »de ſtroomen en rivieren der geopenbaarde waarheid in »uitloopen, en zich vereenigen. Zonde en ellende heer»ſchende *tot dat Hij komt*, gerechtigheid en gelukzaligheid »*bij Zijne wederkomst.* Zuchten en worstelingen der el»lende *tot dat Hij komt;* zangen des triumfs *bij Zijne we»derkomst.* Enkele ſtralen van hoop te midden van dikke »en overheerſchende duisternis, verwoesting, wanhoop, »*tot dat Hij komt;* maar *bij Zijne wederkomst*, eeuwig»blijvend licht, en leven, en blijdſchap en liefde. Ziedaar »de toonen, die onophoudelijk op de gewijde harp der »profeten zich afwisſelen, en tot ons komen. Reeds zagen »wij het verband, volgens de Schrift, van dit verheven on»derwerp met de herſtelling der Joodſche natie, de we»deropwekking der Christelijke Kerk, het oordeel en het »eeuwig verderf der vijanden en verachters van het Evan»gelie. Thands willen wij het verband beſchouwen, dat er »is tusſchen de komst des Heeren, en een ſtaat van heerlijk»heid over en voor geheel de aarde. — — Wij zijn omringd »van kwaden zonder tal. Wij gevoelen dit van binnen, wij »zien het en betreuren het van rondsomme. En toch wij »weten, dat een God, eindeloos in macht en goedheid, over »alles regeert. — Ja, God regeert als Souverein over alles. »Maar als Hij de wereld ſchiep, zoo vertrouwde hij de heer»ſchappij der aarde aan den eerſten mensch. Zoo lezen wij »het in Geneſis: *En God zeide: Laat ons menſchen maken »naar onzen beelde, naar onze gelijkenis, en dat zij heer»ſchappij hebben over de visſchen der zee, en over het ge»vogelte des hemels, en over het vee, en over de geheele »aarde, en over al het kruipende gedierte, dat op de aar»de kruipt.* Dit beeld Gods bevatte alzoo nevens 's menſchen »zedelijk beſtaan, ook zijne waardigheid. Adam was vol»maakt in gerechtigheid, hij was in waardigheid een Heer»ſcher. — Beide verbeurde en verloor hij door de zonde. »Met éénen ſlag gelukte het Satan hem van beide te beroo»ven. De zonde verontreinigde Adams hart, en de ko»ninklijke ſcepter viel uit zijne handen. Op hetzelfde »oogenblik werd hij misdadig, en ſlaaf; bedorven, en geen »Koning meer der aarde, maar balling. En zijn konink»rijk zelve moest deelen in zijn lot. De aarde, ge»ſchapen en verſierd voor een rechtvaardigen heerſcher, »moest distelen en doornen voortbrengen voor een ge»vallenen zondaar (Gen. III. v. 17—19). Doch ook het »dierenrijk verviel, en in plaats van de heerlijke har»mony, waarin alles zich bevond onder Koning Adam, »terwijl hij nog rein daarſtond, werden nu ook de die»ren vervuld van Sataniſchen wrevel en haat tegen el»kander, zoowel als tegen den gevallenen mensch. — »Zoo waren zondeval en verlies van heerlijkheid gelijktijdig; »verlies van heiligheid, en verlies van waardigheid. Wij »zuchten, bezwaard zijnde. Wij zijn boos, en zwak. »Maar ook geheel de zichtbare ſchepping, die ons om»ringt, wedergalmt het gerucht van onzen val, en de »geſchiedrol van de wereld in haar tegenwoordigen ſtaat »is van binnen en van buiten beſchreven met zonde, »met ſmert, met rouw, met jammerklacht, en wee.

»Het was in het midden van zulk een toneel van el»lende dat JESUS verſcheen, de tweede Adam. Hij ver»nedert zich, in onze menſchelijke natuur, onder alle »de aanvallen van den grooten vijand, onder de bezol»diging zelve der zonde, welke is de dood. Hij over»wint, en bevrijdt op wettige wijze den gevangene. Hij »ſtaat op uit het graf triumfeerend, en zit ter rechter»hand Gods, bekleed met majesteit en macht als de »Godmensch, die den kop der ſlang verpletterde. Maar »nog is de volle openbaring van alle de gevolgen dier over»winning niet daar. — Eenzelfde geloof werkende in liefde »brengt de herſtelling beide van vrijheid en macht te »weeg. Gerechtigheid en een koninkrijk blijven onafſchei»delijk. Het beeld van God, in Christus hergeven, brengt »in het einde zoowel de oorſpronkelijke waardigheid als »zuiverheid te weeg, ja veel meer dan die: *zij zullen Ko»ningen en Priesters zijn.* Zij zullen bij de wederverſchij»ning van hunnen Heere Zijne gelijkenis dragen, beide »naar lichaam en ziel, zijnde Zijne leden, Zijn gebeente »en Zijn vleesch; met Hem geleden hebbende in het ge»loof, zullen zij met Hem heerſchen in heerlijkheid. »Zoo wordt de mensch als Koning herſteld; maar ook »zijn Koninkrijk, namelijk DEZE AARDE." Hetgeen dan verder in de Leerrede ontwikkeld wordt door de vergelijking vooral van Gen. I. v. 26 met Dan VII. v. 27. Zach. XIV. v. 27. Jeſ IX. v. 7. 2 Pet. III. v. 13. Openb. XXI. v. 5 en 6. enz.

(1) *Sermons on the Second Advent of the Lord Jeſus Christ, preached in St. Jude's Church Liverpool* by the *Rev.* HUGH M' NEILE, *M. A.* London 1835.

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.